

רוטינת המיפוי בבית הספר – מי ממפה, מה ולאיזה צורך?

ברקת סעדה חזד, אוניברסיטת בן גוריון, ahaliron@gmail.com

פרופ' דורית טובין, אוניברסיטת בן גוריון, dorittu@bgu.ac.il

רקע: מיפוי הוא תהליך של ניתוח הישגי תלמידים, שבדרך כלל נערך על-ידי המורים כחלק מתהליכי ההוראה-למידה-הערכה בבית הספר, במטרה לעודד מוטיבציה, למקד את תכנית הלימודים ולהתאים שיטות הוראה לצרכי התלמידים. ככל שתהליך זה נראה מתבקש ומובן מאליו, עדיין לא ברורים מרכיביו, מטרותיו ותוצאותיו. המחקר הנוכחי נועד לענות לחוסר זה תוך שהוא מתבסס על התיאוריה של הרוטינה הארגונית.

מטרות: לפי גישה זו, ניתוח תהליכי מיפוי לפי חלקי הרוטינה (מוצהר, ביצועי, חפצי) יאפשר להיטיב להבין כיצד הרוטינה פועלת ותורמת לתלמידים ולבית הספר.

שיטה: זהו חקר מרובה מקרים, המיועד להבין את רבדיה העמוקים של תופעה ארגונית מורכבת. המחקר נערך בארבעה תיכונים גדולים בשנים תשע"ו-תשע"ז. הנתונים נאספו באמצעות ראיונות, תצפיות, ניתוח מסמכים ויומן שדה. ניתוח הנתונים נערך בכל בית-ספר בנפרד ובמערך חוצה מקרים בין בתי הספר.

ממצאים: נמצא כי תחת השם "מיפוי", שחזר על עצמו בכל בתי הספר, נמצאו מגוון תהליכים למטרות שונות, כגון מיפוי אישי של הישגי תלמיד לצורך תמיכה ותגבור, מיפוי כיתתי ושכתבי לצורך ארגון תכנית הלימודים ומיפוי לצורך שיבוץ לכיתות, מגמות וקבוצות לימוד. עוד נמצא, שבעוד רוטינת מיפוי לצורכי שיבוץ ותכנון לימודים הופיעה במידה דומה בכל ביה"ס, רוטינת המיפוי האישי הופעלה באופן הדוק בעיקר עבור תלמידים בסיכון. למיפוי שכזה תועלת כפולה: הוא גם מקטין נשירת תלמידים אלו, המביאים עמם משאבים גדולים במיוחד, וגם מאפשר להם לעבור את מבחני הבגרות ולתרום לאחוזי הזכאות הבית ספרי. בנוסף, נמצא כי מרבית המורים רואים במיפוי סוג של דיווח טכני לצורך בקרה ואינם מנצלים נכון את הכלי בכדי להפיק ממנו תועלות שיסייעו לקידום יכולת ההוראה שלהם ושיפור הישגי התלמידים. מסקנת המחקר היא שהמבנה המורכב של הרוטינה מאפשר פרקטיקות שונות לצרכים שונים, גלויים וסמויים, התומכים ביציבות ושינוי בית הספר.

תרומות ומחקרי המשך: המחקר תורם לתיאוריית הרוטינה בהדגישו את הגמישות הנובעת לא רק מהצמידות שבין חלקי הרוטינה, אלא גם לפי המטרות אותן היא משרתת. כמו כן, המחקר מחדד את תפקיד המנהל בהשפעה ועיצוב הרוטינה בהתאם לצרכי הארגון הבית ספרי. מבחינה יישומית, מציע המחקר כלי לאבחון רוטינת המיפוי ומצביע על נקודת התערבות מיטבית לקידום מטרות בית הספר. מחקר נוסף שיבחן התערבות לפי כלי זה, יוכל לתקף את יעילותו.